

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia. Esityksen mukaan lakiin lisäisiin uusi luku, jossa säädettäisiin vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarviossa osoitetuista määrärahoista. Lakiin myös tehtäisiin lisäyksestä johtuvat muut tekniset muutokset. Esitysehdotus toteuttaa osaltaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa ja on osa siihen sisältyvän vesiensuojelun tehostamisohjelman täytäntöönpanoa.

Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistäminen tuella ja siten osaltaan pyrkiä vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseen. Harkinnanvaraista tukea voitaisiin myöntää luonnollisille henkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille sekä julkisyhteisöille edellytysten täytyessä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimisi tukiviranomaisena ja myöntäisi tukea tavaroina ja palveluina. Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi siten järjestää tavaroiden ja palvelujen hankinnan keskitetysti. Yleisen ympäristöedun ja kustannustehokkuuden sekä vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi joissain tilanteissa olisi tarpeen, että valtio huolehtisi näistä tehtävistä. Esitykseen sisältyvät säännökset muun muassa EU:n valtiontukeen sovellettavien säädösten noudattamisesta, tuesta, tuen järjestämisestä, tuen hakemisesta ja tuen myöntämisen edellytyksistä ja päätöksestä sekä sopimuksesta. Lisäksi ehdotukseen sisältyvät tuen keskeyttämistä, takaisinperintää ja oikeusturvakeinoja koskevat säännökset.

Esitys liittyy vuoden 2020 lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	4
3.1 Tavoitteet kansallisen lainsäädännön näkökulmasta	4
3.2 Tavoitteet EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn näkökulmasta	5
3.3 Tavoitteet vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelun ja hallinnon näkökulmasta.....	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	6
5 Muu toteuttamismahdollisuus ja sen vaikutukset.....	7
6 Lausuntopalaute	7
7 Säännöskohtaiset perustelut	8
8 Lakia alemman asteen sääntely	15
9 Voimaantulo	15
10 Toimeenpano ja seuranta	15
11 Suhde talousarvioesitykseen.....	15
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisen järjestys	15
12.1 Yleistä	15
12.2 Perustuslain 80 §:stä johtuvat vaatimukset	15
12.3 Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät perusoikeudet	17
LAKIEHDOTUS	20
Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	20

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Vesienhoidon ja merenhoidon kansallinen sääntely perustuu EU:n direktiiveihin, joista keskeisimpiä ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/60/EY) yhteisön vesipolitiikan puitteista (*vesipuitedirektiivi*), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/56/EY) yhteisön meriympäristöpolitiikan puitteista (*meristrategiadirektiivi*) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2006/118/EY) pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta (*pohjavesidirektiivi*), jota on muutettu Komission direktiivillä (2014/80/EU).

Sääntely perustuu myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2008/105/EY) ympäristölaatuunormeista vesipolitiikan alalla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY muuttamisesta (*ympäristölaatudirektiivi*) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2013/39/EU) direktiivien 2000/60/EY ja 2008/105/EY muuttamisesta vesipolitiikan alan prioriteettiaineiden osalta (*prioriteettiainedirektiivi*).

Vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämerta niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Vesienhoito ja merenhoito perustuvat vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004, *vesienhoitolaki*) ja sen nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat ja seuraavat toimialoillaan lain täytäntöönpanoa, ja merenhoidon suunnittelussa on tehtäviä myös liikenne- ja viestintäministeriöllä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat vesienhoitosuunnitelmien valmistelusta ja laativat alueillaan vesienhoidon toimenpideohjelmat. Ympäristöministeriö laatii merenhoidon järjestämiseksi yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa merenhoitosuunnitelman. Alueellisesta merenhoidon järjestämisen yhteensovittamisesta sekä merenhoidon ja vesienhoidon yhteensovittamisesta vastaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

Vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä suunnitellaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Esimerkiksi vesienhoidossa toimenpiteet koostuvat perustoimenpiteistä ja täydentävistä toimenpiteistä, jotka perustuvat vesipuitedirektiivin liitteen VI osaan A ja B, ja joista säädetään vesienhoidon järjestämisestä annetun asetuksen (1040/2006) liitteessä 6. Mikäli perustoimenpiteet eivät ole riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi, tarvitaan täydentäviä toimenpiteitä. Merenhoidon toimenpiteet koostuvat jo olemassa olevista nykytoimenpiteistä ja merenhoidon uusista toimenpiteistä. Uusia toimenpiteitä määritetään, jos nykytoimenpiteet eivät riitä meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseen tai sen ylläpitämiseen.

Toimenpiteiden toteutusta voidaan tukea valtionavustuksilla, ohjata toimien toteuttajiin kohdistetulla viestinnällä ja neuvonnalla sekä edistää erilaisilla tutkimus ja kehittämishankkeilla. Esimerkiksi merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmaan vuosille 2016-2021 sisältyy useampia tämänkaltaisia toimenpiteitä.

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan sisältyvä vesiensuojelun tehostamisohjelma on uusi keino vesien- ja merenhoidon toimeenpanossa. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Jatketaan ve-

siensuojelun tehostamisohjelmaa ja ravinteiden kierrätyksen kärkihanketta.” Hallitusohjelmassa todetaan myös, että ”Jatketaan tehostettua Itämeren ja vesiensuojelun ohjelmaa vähintään sen nykyisessä laajuudessa vaalikauden ajan vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.”

EU-komissio on antanut jäsenmaille palautetta vesienhoitosuunnitelmista, vesipolitiikan puite-direktiivin täytäntöönpanon edistymisestä ja suosituksia toimenpanon tehostamiseksi. Komissio on todennut Suomelle antamissaan suosituksissaan muun muassa, että vesienhoitosuunnitelmissa on esitettävä nykyistä selkeämmät toimenpiteet, joilla vähennetään tai poistetaan ihmis-toiminnasta aiheutuvien paineiden vaikutuksia. Maataloudesta aiheutuvan hajakuormituksen hillitsemiseksi tulisi edelleen lisätä toimia, joilla rehevöittämistä aiheuttavien ravinteiden joutu-mista vesistöihin vähennetään. Vesipuitedirektiivin toimeuvustarkastelussa komissio toi esille, että vesipuitedirektiivin tavoitteita ei ole saavutettu määräjassa muun muassa direktiivin toimeenpanon hitauden ja riittämättömän rahoituksen vuoksi.

1.2 Valmistelu

Esitysehdotus on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Esitysehdotuksen valmiste-lussa on oltu yhteydessä maa- ja metsätalousministeriöön, Ruokavirastoon ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukseen (KEHA-keskus). Esityseh-dotus on ollut lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi -palvelussa 6.2.–6.3.2020. Hankkeen asiakirjat ovat saatavilla ministeriön internetsivulla tunnuksella YM003:00/2020.

2 Nykytila ja sen arviointi

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä varten myönnetään valtionavustuslain (688/2001) mukai-sia valtionavustuksia vesien- ja merenhoitoa tukeviin hankkeisiin valtion talousarvioissa osoi-tettujen määrärahojen puitteissa.

Esimerkiksi vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä palveleviin hankkeisiin voidaan myöntää avustusta vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avusta-misesta annetun valtioneuvoston asetuksen (714/2015) perusteella. Asetuksella myönnetään sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön tätä tarkoitusta varten kohden-tamia määrärahoja.

Lisäksi määrärahaa osoitetaan tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä selvityksiin.

Valtionavustusten käyttö ja tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä selvitysten rahoitus eivät kuitenkaan ole riittäviä, sillä joissakin tapauksissa toimeen on perusteltua osoittaa muuta toi-meenpanon tukea. Tällöin viranomaisen hankkisi tavaran tai palvelun ja luovuttaisi sen saajalle, jonka tulisi noudattaa myönnetyn tuen ehtoja. Lakiin ei nykyisellään sisälly vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukijärjestelmää koskevaa sääntelyä. Vesien- ja me-renhoidon tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi olisi perusteltua mahdollistaa myös tavaran tai palvelun muodossa tehtävä tukeminen.

3 Tavoitteet

3.1 Tavoitteet kansallisen lainsäädännön näkökulmasta

Tavoitteena on sisällyttää vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin perus-tuslain 80 §:n edellyttämät perussäännökset ja asetuksenantovaltuudet vesien- ja merenhoidon

toimenpiteiden edistämisen tukijärjestelmästä. Tukijärjestelmää sovellettaisiin Manner-Suomessa. Lakiin myös tehtäisiin uudesta järjestelmästä johtuvat muut säännösmuutokset. Ehdotettu sääntely muodostaisi uuden tukijärjestelmän, jonka puitteissa voitaisiin tehostaa vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa. Tällaisia ehdotettuja uusia tuen muotoja olisivat tavarana ja palveluna toimeen osoitettu tuki.

Tavoitteena on, että uusi tukijärjestelmä muodostuisi lakitasoisesta sääntelystä (ehdotettu uusi 1 a luku) ja tukikohtaisista valtioneuvoston asetuksista, joissa annettaisiin myös Euroopan unionin valtiontukea koskevan sääntelyn edellyttämät vaatimukset.

3.2 Tavoitteet EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn näkökulmasta

Yritykselle myönnettävä julkinen tuki voi antaa sille muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna valikoivaa taloudellista etua, mikä voi vääristää sisämarkkinoiden toimintaa ja kilpailua. EU:n sääntelyn näkökulmasta keskeistä on varmistaa, että ehdotettu tukijärjestelmä on sopusoinnussa valtiontukisääntöjen kanssa. EU-oikeuden mukaan yritystoiminnalle myönnettävät valtiontuet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä (SEUT 107 artiklan 1 kohta). Julkiset tuet yritystoiminnalle voivat kuitenkin olla sisämarkkinoille soveltuvia, jos niillä edistetään yleistä taloudellista kehitystä ja SEUT-sopimuksessa määriteltyjä tavoitteita.

EU:n valtiontukea koskevia säädöksiä sovelletaan, jos kaikki valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät. Tuki on EU-oikeuden mukaan valtiontukea vain silloin, jos tukea myönnetään taloudellista toimintaa harjoittaville yksiköille niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta. Komissio on antanut yksityiskohtaisia säännöksiä sallituista valtiontuista ja noudatettavista menettelytavoista tukia myönnettäessä.

EU:n valtiontukea koskeva sääntely mahdollistaa tuen ja tukiohjelman, jos kansallinen sääntely on sopusoinnussa EU:n valtiontukea koskevien säädösten asettamien vaatimusten kanssa. EU-oikeus ei sisällä vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukijärjestelmää koskevaa sisällöllistä sääntelyä. Siten kansallinen lainsäädäntö on keskeisessä asemassa, kun säädetään tällaisesta tuesta ja tuen edellytyksistä. Ehdotetussa tukijärjestelmässä tuesta riippuen kyse olisi joko EU:n niin sanotun yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen, maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen tai kalastus- ja vesiviljelyn ryhmäpoikkeusasetuksen taikka EU:n vähämerkityksistä tukea koskevien säännösten soveltamisesta.

Yleisellä ryhmäpoikkeusasetuksella tarkoitetaan komission asetusta 651/2014, EUVL 26.6.2014, L 187/1 ja sen muutosta, komission 14.6.2017 antama asetus (2017/1084) ja maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksella komission asetusta 702/2014, EUVL 1.7.2014, L 193/1, tiettyjen maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi. Kalastus- ja vesiviljelytuotteiden ryhmäpoikkeusasetuksella tarkoitetaan komission asetusta 1388/2014, EUVL 24.12.2014, L 369/37.

Vähämerkityksistä tukea koskevilla asetuksilla tarkoitetaan komission de minimis –asetusta 1407/2013 (*vähämerkityksinen tuki*) tai komission de minimis –asetusta 1408/2013 (*vähämerkityksinen tuki maatalousalalla*) tai komission de minimis –asetusta 717/2014 (*vähämerkityksinen tuki kalastus- ja vesiviljelyalalla*).

3.3 Tavoitteet vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelun ja hallinnon näkökulmasta

Tavoitteena on osaltaan myös varmistaa merenhoitosuunnitelman kuluvan suunnittelukauden 2016–2021 toimenpideohjelmaan sisältyvän kipsin peltolevitystä ravinnekuormituksen vähentämiseksi koskevan toimenpiteen toteuttaminen. Toimenpiteen tavoitteena on edistää kipsin peltolevitystä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Keskeiset ehdotukset ovat, että vesienhoitolain 5 §:ään sisällytettäisiin tukijärjestelmää koskeva lisäys ja lakiin lisättäisiin uusi 1 a luku. Ehdotetussa 1 a luvussa säädettäisiin toimivaltaisesta viranomaisesta, tuesta, tuen myöntämisen perusteista, EU:n valtiontukea koskevien säädösten noudattamisesta, rajoituksista tuen myöntämisessä, tuettavista toimista, tuen hakemisesta ja tuen myöntämisen edellytyksistä. Lisäksi säädettäisiin muun muassa päätöksestä ja sopimuksesta, tuen keskeytyksestä ja takaisinperinnästä sekä tuenhakijan oikeussuojakeinoista.

Tukiviranomaisena toimisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Tuki olisi harkinnanvaraista ja se edellyttäisi toimeen osoitettua määrärahaa. Tukijärjestelmä perustuisi tuen hakijan hakemukseen ja siihen tehtävään tukipäätökseen. Järjestelmässä tuki voisi olla tavaroita ja palveluita. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myös huolehtisi tukena annettavien tavaroiden ja palvelujen hankinnasta julkisista hankinnoista annetun lainsäädännön nojalla sekä tukemisen käytännön toteuttamisen järjestämisestä ja tuen valvonnasta sekä takaisinperintää koskevista tehtävistä.

Ehdotettavan uuden luvun nojalla myönnettävää tukea ei pidettäisi valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuna valtionavustuksena.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Esitysehdotuksella lisättäisiin vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemiseen uusi tukijärjestelmä. Järjestelmä mahdollistaisi uudentyyppiset tuen muodot, kuten tavarain ja palvelun järjestämisen. Esitysehdotuksen tarkoituksena on osaltaan tehostaa vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamista kustannustehokkaasti.

Toimintaan osoitetut määrärahat tulisivat talousarviossa ympäristöministeriön momentilta 35.10.61. Ehdotetun lain mukaista tukea voitaisiin myöntää hyväksytyin talousarvion enimmäismäärän rajoissa.

Pääasiallisena hallinnollisena vaikutuksena olisi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tukea vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä hankkimalla tavaroita ja palveluita, sekä luovuttamalla ne tuen saajalle. Ehdotetussa tukijärjestelmässä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella tulisi olla tehtävään tarvittavat voimavarat.

Tuen saajan näkökulmasta keskeinen vaikutus olisi, että tukeen sisältyvien toimien taakka kevenisi verrattuna valtionavustuslain mukaiseen avustukseen. Tuen arvo olisi mahdollisesti vähäisempi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemän keskitetyn hankinnan ansiosta ja rasittaisi vähemmän tuen saajan valtiontukikiintiöitä tai mahdollisen oman osallistumisen kustannuksia. Tuen saajan kynnys tuen hakemiselle muodostuisi alhaisemmaksi kuin avustuksessa, jossa avustuksen saaja itse huolehtii avustuksen käytöstä hankkimalla tarvittavat palvelut ja varat.

Tuen verotuskohtelu riippuisi siitä, mistä tuessa on kyse. Jos tuki ei olisi tuen saajalle rahanarvoista etua, niin silloin sitä ei myöskään verotettaisi tulona. Arvonlisäverotuksen näkökulmasta tukemisessa ei ole kyse elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen harjoittamasta liiketoiminnasta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ei ole mahdollisuutta vähentää tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvää arvonlisäveroa, joten vero sisältyy piilevänä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tuen saajalle järjestämään tavaraan ja palveluun.

Tukijärjestelmässä elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja tavarain ja palvelun hankintasopimuksen osapuolten väliset vastuut määrittyvät sopimuksen perusteella. Tuen käytännön toteuttamisesta vastaava toimija vastaa toiminnassaan aiheuttamastaan vahingosta vahingonkorvauslain (412/1974) perusteella. Valtion vastuu määräytyy vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaisissa tilanteissa, jos tukemisesta aiheutuisi vahinkoa.

Esitysehdotuksen mukainen järjestelmä tulisi sopeuttaa kulloinkin voimassa oleviin EU:n valtiontukea koskeviin säädöksiin. Ehdotettujen 1 a luvun säännösten tarkistaminen voi jatkossa olla tarpeen EU:n valtiontukea koskevien säädösten muutosten vuoksi. Ehdotetun lain nojalla annettavat tukikohtaiset asetukset olisivat tästä syystä määräaikaista. Myös annettavia asetuksia voidaan joutua tarkistamaan EU:n valtiontukea koskevien säädösten muutosten perusteella.

5 Muu toteuttamisvaihtoehto ja sen vaikutukset

Muuna toteuttamisvaihtoehtona on selvitetty valtionavustuslain (688/2001) 8 §:n nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen laatimista. Asetus olisi sisältänyt tarkemmat säännökset valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä. Valtionavustuslain mukaan avustuksen on oltava rahaa tai rahoitusomaisuutta. Valtionavustuslain soveltaminen tarkoittaisi siten, että myönteisen avustuspäätöksen saaneelle hakijalle maksettaisiin päätöksen mukainen avustus rahana. Avustuksen saaja sitten hankkisi itse toimeen tarvittavat tavarat ja palvelut tai tekisi tarvittavat toimenpiteet. Myös avustukseen liittyvät muut mahdolliset toimet kuuluisivat avustuksen saajan hoidettaviksi.

Valtionavustusmuotoisen avustuksen käyttö perustuu kunkin avustuksen saajan omaan toimintaan. Saaja hankkii tarvittavan tavarain tai palvelun tai toimii itse avustuspäätöksen edellyttämällä tavalla. Valtionavustukseen perustuen valtion viranomainen ei voi hankkia palvelua tai tavaroita luovuttaakseen sen avustuksena avustuksen saajalle. Ottaen huomioon vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisen tavoitteet ja tukemisen toteuttamisen järjestäminen tehokkaasti ja taloudellisesti, ei valtionavustuslain mukaisen avustuksen käyttö ole aina tarkoituksenmukainen keino.

6 Lausuntopalaute

Lausuntoja pyydettiin lähes 50 taholta Lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta ajalla 6.2.-6.3.2020. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, Helsingin yliopisto, Kalatalouden Keskusliitto ry, Maataloustuottajain Varsinais-Suomen liitto ry, Suomen Vesien- ja ympäristökeskusten Liitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry ja Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. sekä Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry. Lähes 10 tahoa ilmoitti, että ei

anna lausuntoa ja osassa niistä ilmaistiin kannatettavan lausunnon olutta luonnosta. Lausunnon saivat antaa myös muut kuin jakelussa mainitut. Lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Lausuntotiivistelmä on julkaistu hankkeen asiakirjoissa. Lausuntoja saatiin sekä lakiluonnoksesta että samassa yhteydessä lausunnon olleesta maatalousmaan kipsikäsitelyyn sovellettavasta asetuluonnoksesta.

Yleisesti lausunnonantajat kannattavat tukijärjestelmää ja pitävät sitä perusteltuna. Yksi taho ehdotti harkittavaksi sitä, että tukijärjestelmästä säädettäisiin omassa laissa. Lausunnoissa tuotiin esille muutostarpeita muun muassa EU:n valtiontukea koskevaan sääntelyyn liittyvistä asioista, menettelyllisistä seikoista ja viranomaisten toimivallanjakoon liittyvistä näkökohdista. Samoin tarkistustarpeita on ehdotettujen pykälien sisällöissä, oikean säädöstason valinnassa ja valtuussäännöksissä liittyen perustuslain vaatimuksiin.

Lausuntopalautteen johdosta pykäliin on tehty runsaasti korjauksia. Pykälän otsikointia ja säännöksiä on selkeytetty ja täsmennetty ja osa säännöksistä on siirretty kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisempaan yhteyteen toiseen pykälään. EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn osalta perusteluja on korjattu ja täydennetty. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäväksi on lisätty tavaroiden ja palvelujen hankinta ja luovutus tuen saajalle. Pykälän järjestystä on muutettu ja pykälät henkilötietojen luovuttamisesta ja KEHA-keskuksesta poistettu. Asetuksenantovaltuuksia on täsmennetty ja jotain tarpeettomia valtuuksia on poistettu. Tukijärjestelmää koskevaa yleiskuvausta on lisätty ja täydennetty erityisesti EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn osalta. Pykälän perusteluja on selvennetty ja täydennetty.

7 Säännöskohtaiset perustelut

5 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti.

Momentissa säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävistä 1 a lukuun perustuvassa vesienhoidon ja merenhoidon tukemista koskevassa järjestelmässä. Pykälän 4 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimisi tämän luvun tarkoittamana tukiviranomaisena toimialueellaan. Se hoitaisi tässä luvussa säädetyt tehtävät, joita sisältyy ehdotettuihin 6 b, 6 f, 6 i ja 6 j §:iin.

Tämä tarkoittaa sitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kuuluisivat myös tukemiseen liittyvät toimeenpanon, ohjauksen ja edistämisen tehtävät. Nämä tehtävät olisivat tukiviranomaisen keskeiset tukemisen käytännön järjestämisen tehtävät ja ne sisältyvät tukiviranomaisen tehtäviin.

1 a luku. Vesienhoitoa ja merenhoitoa koskeva tuki. Lakiin lisättäisiin uusi 1 a luku, pykälät 6 a–l. Uutta lukua sovellettaisiin vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemiseen. Luvussa säädettäisiin uudesta tukijärjestelmästä, jolla osaltaan pyritään varmistamaan vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamista.

Ehdotetun luvun nojalla myönnettävää tukea ei pidettäisi valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuna valtionavustuksena.

Tukeminen perustuisi valtion talousarviossa osoitettuihin määrärahoihin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja tuen toimittajana olevan tahon sopimussuhde perustuisi tuesta tehtyyn hankintasopimukseen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja tuen saajan välinen suhde perustuisi tuesta tehtyyn tukipäätökseen, johon sisältyisi tukiehtoja.

6 a §. *Tuki.* Pykälässä säädettäisiin vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tuesta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukeminen olisi harkinnanvaraista ja sitä voitaisiin myöntää valtion talousarviossa vahvistetun enimmäismäärän rajoissa. Tuki voisi siten sisältää sekä tavaroita että palveluja tai toista niistä riippuen siitä, millaisesta vesienhoitoa ja merenhoitoa koskevasta tuesta olisi kyse. Tukeminen voisi olla yksittäinen tai moniosainen toimenpide.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämeren tila, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Keskeisiä välineitä ovat vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelma sekä toimenpideohjelmien toimenpiteet, jotka kaikki tarkistetaan kuuden vuoden välein. Tarkoituksena olisi vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden tukeminen, jotta tavoitteisiin pyritään kaikkein kustannustehokkaimmin keinoin.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tuen sisällöstä. Tarkoitus on, että tukikohtaiset säännökset tuen sisällöstä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella, jolloin tukemisessa sovellettaisiin ehdotetun lain ja tukikohtaisen asetuksen sääntelyä.

6 b §. *Tuen järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävistä tuen järjestämisessä.

Pykälän 1 momentin perusteella elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluisivat tavaroiden ja palvelujen hankinnan järjestäminen ja luovutuksen järjestäminen tuen saajalle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus suunnittelisi tukemisen, valmistelisi tuen hankinnan ja tekisi tuesta hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen. Tehtäviin kuuluisivat myös hankinnan käytännön toteutuksen ja tuen luovutuksen käytännön toteutuksen järjestäminen tukipäätökseen perustuen sekä muut tukemisen toimeenpanon edellyttämät järjestämistehtävät. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävistä säädettäisiin ehdotetun 1 a luvun useissa pykälissä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi myös informatiivisen viittauksen sitä, että tavaroiden ja palvelujen hankintaan sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016, *hankintalaki*). Tavaroiden ja palvelujen hankintaan sovellettaisiin hankintalain säännöksiä. Jos hankinta jäisi hankintalain kansallisen kynnysarvon alapuolelle, hankintaan sovellettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sisäisiä määräyksiä ja ohjeita pienhankinnoista. Käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat hyödyntää hankinnoissa Hansel Oy:n puitejärjestelyjä. Myös valtiovarainministeriön Valtion hankintakäsikirja (2017) sisältää suosituksia pienhankintoihin liittyen.

6 c §. *Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin tukijärjestelmän suhteesta Euroopan unionin lainsäädäntöön.

Pykälän 1 momentti sisältäisi yleisen säännöksen Euroopan unionin valtiontukea koskevien säästösten soveltamisesta. Jos tukea myönnetään taloudellista toimintaa harjoittavalle yritykselle tai muulle yhteisölle, sovellettaisiin lisäksi Euroopan unionin valtiontukea koskevia säästöksiä. Tuesta riippuen kyse olisi joko yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen, maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen tai kalastus- ja vesiviljelytuotteiden ryhmäpoikkeusasetuksen taikka jonkin de minimis -asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta tuesta, kuten tavoitteita koskevassa jaksossa 3.2. on selostettu.

EU:n valtiontukea koskeva sääntely mahdollistaa tuen ja tukiohjelman, jos kansallinen sääntely on sopusoinnussa EU:n valtiontukea koskevien säädösten asettamien vaatimusten kanssa. EU-oikeus ei sisällä vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukijärjestelmää koskevaa sisällöllistä sääntelyä. Siten kansallinen lainsäädäntö on keskeisessä asemassa, kun säädetään tällaisesta tuesta ja tuen edellytyksistä.

Valtiontukien yleinen ryhmäpoikkeusasetus mahdollistaa jäsenvaltioille valtiontukiohjelmien käyttöönoton ja tukien myöntämisen ilman komission ennakkohyväksyntää. Jälkikäteinen yhteenvetoilmoitus on kuitenkin tarpeen ja komissio voi valvoa näitä tukiohjelmiä ja tukia.

Yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisen tukiohjelman ja tukien on täytettävä asetuksen I luvun yleiset vaatimukset ja valvontaa koskevassa II luvussa tarkoitettut vaatimukset. Komissio on myös antanut suuntaviivat tukeen ja tukiohjelmiin ympäristönsuojelulle ja energia-alalle (2014/C 200/01, EUVL 28.6.2014, C 200/19). Komissio soveltaa suuntaviivoja tukien ja tukiohjelmien arvioinnissa, jotka edellyttävät ennakolta valtiontuki-ilmoitusta komissiolle ja komission ennakkohyväksyntää.

Maa- ja metsätalouteen suunnattavan tuen osalta sovellettavaksi tulee maatalouden ryhmäpoikkeusasetus. Tukiohjelman on täytettävä asetuksen I luvun yleiset vaatimukset ja valvontaa koskevan II luvun vaatimukset sekä tukikohtaiset vaatimukset. Maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle yhteenveto tukea koskevista tiedoista vähintään 10 työpäivää ennen ilmoitusvelvollisuudesta vapautetun tukijärjestelmän voimaantuloa tai tämän asetuksen nojalla poikkeuksen saaneen tapauskohtaisen tuen myöntämistä.

Myös kalastus- ja vesiviljelytuotteiden ryhmäpoikkeusasetus voisi tulla sovellettavaksi. Tukiohjelman on täytettävä I luvun yhteisten säännösten vaatimukset, II luvun vaatimukset sekä eri tukikohtaiset vaatimukset (luku III).

Lisäksi on huomattava, että EU:n valtiontukea koskevien säädösten noudattaminen voi perustua myös vähämerkityksisen tuen myöntämiseen eli ns. de minimis -tukea koskevan asetuksen soveltamiseen (komission asetus 1407/2013, 1408/2013 tai 717/2014).

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin valtiontukea koskevien säädösten mukaisen tuen myöntämisestä, rajoituksista, maksamisesta, käytöstä ja velvollisuuksista sekä tukiehdosta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että asetuksella annettaisiin tukikohtaiset säännökset EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn vaatimuksista liittyen kuhunkin tuen muotoon. Säännökset koskisivat esimerkiksi tukeen sovellettavaan ryhmäpoikkeusasetukseen perustuvia tuen myöntämisen edellytyksiä, tuki-intensiteettiä ja kirjanpitovelvoitteita.

6 d §. Tuen hakija. Pykälään sisältyisivät säännökset siitä, kenelle tukea voitaisiin myöntää.

Pykälän mukaan tukea voisivat hakea luonnolliset henkilöt, yritykset ja muut yhteisöt sekä julkisyhteisöt. Tukea voisivat hakea siten esimerkiksi yhdistykset.

Tukea voisi hakea myös useampi hakija yhdessä, jolloin puhevallan osoittamiseksi olisi hakemusasiakirjoihin liitettävä osoitus valtuutuksesta esimerkiksi valtakirjan muodossa. Varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 2 luvussa säädetään valtuutuksesta.

On huomattava, että Euroopan unionin valtion tukisääntelystä johtuu eräitä tukikelpoisuuden rajoituksia. Näistä valtiontukisäädösten sisällöstä johtuvia tukikelpoisuuden rajoituksia on noudatettava ja niistä annettaisiin tarkemmat säännökset ehdotetun 6 c §:n nojalla.

6 e §. *Tuen hakeminen.* Pykälään sisältyisivät tuen hakemista koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että tukea olisi haettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Tukea tulisi hakea ennen tuettavan toimen aloittamista. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että tuen hakija ei voisi hakea tukea, jos hakija olisi jo aloittanut tukitoimenpiteen. Vaatimus liittyy EU:n valtiontukea koskevan sääntelyn vaatimukseen, jonka perusteella tuella on oltava kannustava vaikutus joko yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 6 artiklan tai maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen 6 artiklan taikka kalastus- ja vesiviljelytuotteiden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisesti. Näin ei katsottaisi olevan, jos toimenpide olisi aloitettu ennen tuen hakemista. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin siitä, että tukea ei voisi hakea ennen kuin samaan toimeen myönnetyn muun tuen vaikutusaika on päättynyt. Aikaisemmin myönnetyllä tuella voi olla vaikutusaika, jonka kuluessa samaan toimeen ei siten voisi hakea tukea.

Hallintolain (434/2003) säännöksiä sovellettaisiin asian selvittämiseen siltä osin, kuin tässä ehdotetussa laissa ei jostain asiasta säädettäisi. Tarvittaessa tukiviranomainen voisi pyytää tuen hakijalta lisäselvityksiä hallintolain 31 §:ään perustuen. Hallintolain 31 §:n 2 momentin mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Lisäksi asianosaisen on muutokin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen. Hakijan olisi siten annettava hakemuksen yhteydessä oikeat ja riittävät tiedot tuen käyttötarkoituksesta sekä niistä muista seikoista, joita viranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi. Hakemus ja hakijalta mahdollisesti hallintolain nojalla pyydetty selvitys muodostaisivat perustan sille, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella olisi tarvittavat tiedot tukihakemuksen käsittelyyn ja päätösharkintaan. Tuen hakija vastaisi tietojen oikeellisuudesta.

Tuen hakemisessa sovellettaisiin myös sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003, jäljempänä sähköinen asiointilaki). Sähköisen asiointilain 1 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvat muun muassa hallintoasiat. Sähköisen asiointilain 9 §:ssä säädetään kirjallisen muodon täyttymisestä, jonka mukaan vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Jos viranomaiselle toimitetussa sähköisessä asiakirjassa on selvitys asiamiehen toimivallasta, asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa. Viranomainen voi kuitenkin määrätä valtakirjan toimitettavaksi, jos viranomaisella on aihetta epäillä asiamiehen toimivaltaa tai sen laajuutta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan tukihakemuksen olisi sisällettävä tietoja, jotka koskisivat hakijaa, hanketta tai toimintaa, tukikelpoisia kustannuksia, kustannusten laskentaperusteita ja julkista rahoitusta. Muulla julkisella rahoituksella tarkoitettaisiin samaan toimeen osoitettuja muita julkisista varoista myönnettyjä avustuksia tai tukia.

Ehdotetun 3 momentin perusteella tukihakemuksen olisi tarvittaessa sisällettävä muita hankkeeseen tai toimintaan liittyviä keskeisiä seikkoja, joilla voi olla vaikutusta tuen tavoitteiden saavuttamiseen. Tällaisia olisivat tukikohtaisesti huomioon otettavat seikat kuten esimerkiksi tuen toteutukseen liittyvää aikataulua tai olosuhdetta taikka muuta sellaista seikkaa, jonka hakija tai tukiviranomainen arvioi olevan tuen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistä.

Pykälän 4 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tuen hakemisesta ja tukihakemuksen sisällöstä.

6 f §. *Hakuaika ja tiedottaminen.* Pykälään sisältyisivät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät tuen hakemiseen ja tiedottamiseen liittyen.

Ehdotetun pykälän perusteella elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi asettaa tuen hakemiselle hakuajan. Haku voisi olla avoinna myös koko ajan tai sen mukaan, mitä tukeminen edellyttäisi.

Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi tiedotettava tuen hakumahdollisuudesta, hakemisesta noudatettavasta menettelystä sekä tuen myöntämisen edellytyksistä ja ehdoista. Tukijärjestelmään liittyvä tiedottaminen voidaan hoitaa yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivulla eli käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen internetsivulla. Tarvittaessa voidaan käyttää muitakin tiedottamisen kanavia tarpeen mukaan.

6 g §. *Tuen myöntämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin tuen myöntämisen edellytyksistä. Tuki olisi harkinnanvaraista kuten edellä 6 a §:ssä ehdotetaan säädettävän. Tuen myöntäminen perustuisi kokonaisharkintaan.

Pykälän 1 momentin mukaan tuen myöntämisen edellytyksiä harkittaessa olisi keskeistä, että tuettava toimi kokonaisuutena arvioiden edistäisi vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamista eli vesien tilan paranemista ja sen säilyttämistä. Vesienhoidossa ja merenhoidossa ovat vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelmat sekä niiden toimenpideohjelmiin sisältyvät toimenpiteet keskeisessä asemassa. Näiden vesien ja meren hyvän tilan tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi käytettäisiin ehdotettua tukea, jolloin tuen myöntämisen harkinta on yhteydessä suunnitelmiin ja toimenpiteisiin.

Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi myös ehdotetun 6 a §:n mukaan, että tarvittava rahoitus sisältyisi valtion talousarvioon ja ympäristöministeriö on osoittanut elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tarvittavan rahoituksen. Käytännössä tukeminen voidaan kohdistaa eri elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueille sen mukaan, kuin ympäristöministeriö osoittaa tukemiseen määrärahoja.

Lisäksi ehdotettuun 6 c §:ään perustuen EU:n tukikohtaiset vaatimukset olisi myös täytettävä. Nämä vaatimukset perustuvat kulloinkin sovellettavaksi tulevaan EU:n ryhmäpoikkeusasetukseen tai de minimis –asetukseen ja niiden osalta säännökset sisältyisivät asetuksen tasolle tässä tukijärjestelmässä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sitä, että tuki voisi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan. Tuen laskentaperusteena olisi tuen eli tavaran ja palvelun arvonlisäverollinen myyntihinta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Tuki-intensiteetti riippuisi tukeen sovellettavan ryhmäpoikkeusasetuksen tai de minimis –asetuksen sääntelystä.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tuen myöntämisen edellytyksistä, tuen määrästä ja tuen määräytymisen perusteesta. Valtuus olisi tarpeen, jotta tukikohtaiset seikat voitaisiin sisällyttää asetukseen. Lisäksi on huomattava, että EU:n valtiontukea koskevista säännöksistä voi johtua tuki-intensiteettiin liittyvää sääntelyä, jota koskeva asetuksenantovaltuus sisältyy ehdotettuun 6 c §:ään.

6 h §. *Tukihakemuksen peruuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin tuen hakijan oikeudesta peruuttaa tukihakemus.

Ehdotetun 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan tuen hakija voisi peruuttaa hakemuksen kokonaan tai osittain tukipäätöksen tiedoksisaamiseen saakka. Asian tiedoksiantamista ja tiedoksisaamista koskevat säännökset sisältyvät hallintolain 9 lukuun. Esimerkiksi hallintolain 59

§:ssä tarkoitettu tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Ehdotetun 1 momentin toisen virkkeen perusteella hakijan olisi viivytyksettä ilmoitettava tukihakemuksen peruuttamisesta kirjallisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Hakija voisi ehdotetun 2 momentin perusteella peruuttaa tukihakemuksen 1 momentissa tarkoitettua myöhemmin tukipäätöksen tiedoksi saamisen jälkeen. Tällaisesta tilanteesta olisi kyse silloin, jos käsillä on ylivoimainen este tai muu poikkeuksellinen tukemista estävä olosuhde. Ylivoimainen este voisi ilmentyä eri tavoin, mutta esteen olisi oltava niin merkittävä, että hakija ei ole voinut toimia 1 momentissa tarkoitettussa ajassa. Ylivoimaisella esteellä tarkoitettaisiin osapuolista riippumatonta, odottamatonta poikkeuksellista tapahtumaa, joka estää tuen vastaanottamisen. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi hirmumyrsky tai maanjäristys. Tukemisen estävä muu poikkeuksellinen luonnonolosuhde määrittäisi kyseisestä tuesta riippuen tapauskohtaisesti. Tällainen luonnonolosuhde voi olla ylivoimaista estettä vähäisempi poikkeuksellinen tapahtuma. Muu poikkeuksellinen luonnonolosuhde voisi olla esimerkiksi runsaista sateista, poikkeuksellisesta tulvasta tai aikaisesta talvesta johtuva peruste, joka estäisi käytännössä tuen toteuttamisen.

Käytännössä hakijan tulisi tuoda esiin perusteet ylivoimaisen esteen tai poikkeuksellisen olosuhteen olemassaololle ja esittää siitä selvitystä peruuttamista koskevassa ilmoituksessaan. Jos tuensaaja ei itse olisi kykenevä tekemään peruutusta esimerkiksi puuttuvan oikeustoimikelpoisuuden vuoksi, on puhevalta hänen oikeudenomistajillaan siten, kun siitä muualla laissa säädetään.

Ehdotettu 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä poikkeuksellisesta luonnonolosuhteesta. Tämä on perusteltua, jotta tukikohtaiset seikat voitaisiin täsmentää asetuksessa.

6 i §. Päätös ja sopimus. Tuki perustuisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen, jonka lisäksi pykälässä säädettäisiin sopimuksesta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi tuesta kirjallisen päätöksen. Päätös tehtäisiin myös tuen peruuttamista koskevaan hakijan ilmoitukseen (6 h §).

Päätös voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Päätökseen sovellettaisiin lisäksi hallintolain säännöksiä esimerkiksi päätöksen muodosta (43 §), sisällöstä (44 §) ja perustelemisesta (45 §). Myös sähköistä asiointilakia voitaisiin soveltaa muun muassa päätösasiakirjan sähköisessä alikirjoittamisessa ja sähköisessä tiedoksiantamisessa (4 luku), jos viranomaisen järjestelmät sen mahdollistavat.

Pykälän 2 momentin nojalla myönteisen tukipäätöksen olisi sisällettävä tuen enimmäismäärä, tuen rahallinen arvo, tuen ehdot sekä tukemisen, tuen keskeyttämisen ja takaisinperinnän sekä tuen käytön valvonnan perusteet.

Pykälän 3 momenttiin perustuen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tehdä tuensaajan kanssa sopimuksen toimen toteuttamisen ja tuen luovuttamisen yksityiskohdista. Sopimuksen olisi tarvittaessa sisällettävä tukemista koskevat osapuolten tehtävät ja vastuut sekä noudatettava menettely ja muut tukemisen yksityiskohdat.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tukipäätöksen ja sopimuksen sisällöstä. Tukikohtainen tarkentava sääntely perustuisi siten asetukseen.

6 j §. *Tuen keskeyttäminen ja tuen takaisinperintä.* Pykälä sisältäisi säännökset tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä. Tehtävien osoittaminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle olisi perusteltua tukemisen käytännön järjestämisen, tarvittavan vesienhoidon ja merenhoidon sekä voimavarojen kohdentamisen näkökulmasta.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä perusteista, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi keskeytettävä tukeminen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi keskeyttämisestä päätöksen, jossa määrättäisiin jo luovutetun tuen tai sen arvon tai sen osan perittäväksi takaisin. Edellytykset jakautuvat 2 vaihtoehtoiseen osaan.

Kohta 1) sisältäisi kolme vaihtoehtoista perustetta (a-c) tuen takaisinperinnälle. Kohdan 1) mukaisena perusteena olisi tilanne, jolloin on ilmeistä, että tuen saaja on jättänyt ilmoittamatta tai antanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan tuen saantiin, määrään tai ehtoihin tai tuen saaja käyttää tukea olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin tukipäätöksessä on myönnetty. Tuen keskeyttämisen perusteena voisi myös olla se, että tuen saaja muutoin olennaisesti rikkoo tuen ehtoja. Sillä tarkoitettaisiin tilannetta, että tuen saaja olisi passiivinen tai toiminnallaan aiheuttaisi olosuhteen, jolloin tuella ei saavutettaisi sille asetettuja tavoitteita. Kyseessä voisi olla myös tilanne, että tuen saaja ei toteuttaisi vastuulleen kuuluvaa tukemisen osaa. Ehdotetun kohdan 2) mukaisena perusteena olisi, että asianomaista valtiontukea koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö tätä edellyttää.

Ehdotetun 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi päättää olla perimättä tukea tai sen osaa takaisin, jos tuen saaja on oikaissut edellä 1 momentin 1 kohdan alakohtissa tarkoitetun menettelynsä ja tuen tavoitteiden saavuttaminen ei ole vaarantunut. Tällöin tuen takaisinperintä riippuisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen harkinnasta.

6 k §. *Korko ja viivästyskorko.* Pykälässä säädettäisiin korosta ja viivästyskorosta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi sisällytettävä takaisin perittävälle määrälle tuen myöntämispäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista vuotuista korkoa lisätyinä kolmella prosenttiyksiköllä. Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään tukiviranomaisen asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

6 l §. *Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku tukea koskevista päätöksistä.*

Ehdotetun 1 momentin perusteella elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tämän luvun mukaiseen päätökseen saisi vaatia oikaisua. Momentti sisältäisi myös informatiivisen viittauksen siitä, että oikaisusta säädetään hallintolaissa.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi informatiivinen viittaus siitä, että muutoksenhausta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimeen.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Lakiin ehdotetut säännökset muodostaisivat tukijärjestelmän perustan. Ne mahdollistavat harkinnanvaraisena tukena annettavan tavaran tai palvelun luovuttamisen tuen saajalle, kun tukikohtaiset säännökset sisällytetään kyseistä tuen muotoa koskevaan valtioneuvoston asetukseen. Käytännössä tukimuotokohtainen asetusta olisi aina tarpeen.

Esitysehdotukseen sisältyvien valtuussäännösten ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 7 c §:n nojalla on tarkoitus kesällä 2020 antaa tukea koskeva ensimmäinen määräaikainen valtioneuvoston asetusta. Asetusta sovellettaisiin maatalousmaan kipsikäsittelyä myönnettävään tukeen. Maatalousmaan kipsikäsittely on osa pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan kuuluvaa vesienpuhdistuksen tehostamisohjelmaa, kuten edellä on selostettu. Maatalousmaan kipsikäsittely sisältyy merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmaan. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi ja perustelumuikeiksi on ollut hallituksen esitysluonnoksen kanssa yhtä aikaa lausunnolla.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.7.2020.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö seuraavat omilla toimialoillaan tämän tukijärjestelmän toimivuutta. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset seuraavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmien ja toimenpideohjelmien toteutumista.

Vesien- ja merenhoidon suunnitteluun kuuluu, että jäsenvaltiot raportoivat EU-komissiolle. Jäsenvaltiot ovat velvollisia raportoimaan EU-komissiolle direktiivin toimeenpanosta ja sen edistymisestä säännöllisesti.

11 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2020 lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Ehdotettuihin säännöksiin sisältyy asetuksenantovaltuuksia, joten esitystä on käsiteltävä perustuslain 80 §:n valossa. Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat yhdenvertaisuus (PL 6 §) ja vastuu ympäristöstä (PL 20 §:n 1 momentti) sekä oikeusturva (PL 21 §).

12.2 Perustuslain 80 §:stä johtuvat vaatimukset

Esitysehdotuksella perustettaisiin uusi tukijärjestelmä. Pykälät muodostaisivat järjestelmän perussäännökset ja tukikohtaiset lakia tarkentavat säännökset sisältyisivät annettavaan valtioneuvoston asetukseen. Esitysehdotuksessa tarkoitettu tuki on harkinnanvaraista ja sitä voidaan myöntää vain valtion talousarvioon otettavan määrärahan puitteissa. Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta saada tukea. Tällaisissa tilanteissa perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 46/2006 vp, s. 2-3) liittyen metsätalouteen myönnettäviin tukiin, että valtion talousarviosta an-

HE 60/2020 vp

netun lain 7 c §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä määrärahan talousarvion mukaisesta käyttämisestä. Asiaan vaikutti myös se, että tuet kytkeytyivät EU:n taloustukilainsäädäntöön ja edellyttivät komission hyväksyntää.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Asetuksenantaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien vähäisistä yksityiskohdista (HE 1/1998 vp, s. 131). Valtuutuksen säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (PeVL 25/2005 vp, s. 4 ja PeVL 1/2004 vp, s. 2). Asetuksenantovaltuuden sisällön tulee ilmetä selvästi laista ja se tulee myös rajata riittävän selkeästi.

Esitysehdotuksen sisältyy valtioneuvostolle osoitettuja asetuksenantovaltuuksia pykälissä (6 a, 6 c, 6 e, 6 g–6 i §), joista 6 c ja 6 g §:n valtuussäännöksiä käsitellään yhdessä jäljempänä. Ehdotettu 6 a § sisältäisi perussäännökset tuesta ja valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden antaa tarkempia säännöksiä tuen sisällöstä. Tuki perustuisi valtion talousarviossa osoitettuihin määrärahoihin. Ehdotetun 6 e §:n valtuuden nojalla tarkemmat säännökset koskisivat tuen hakemista ja tukihakemuksen sisältöä. Tukihakemuksen peruuttamista koskeva 6 h §:n valtuus rajoittuisi tarkempien säännösten antamiseen poikkeukselliseen tukemisen estävään luonnonolosuhteeseen, jotka voivat tuesta riippuen vaihdella. Päätöstä ja sopimusta koskevan 6 i §:n valtuus oikeuttaisi valtioneuvoston antamaan tarkempia säännöksiä päätöksen ja sopimuksen sisällöstä.

Ehdotetun 6 c §:n asetuksenantovaltuuden nojalla annettaisiin EU:n valtiontukea koskeviin säädöksiin perustuvat tarkemmat säännökset asetuksella. Ehdotetussa tukijärjestelmässä sovellettaisiin EU:n valtiontukea koskevia säännöksiä sen mukaan, kuuluuko valtion tuki EU:n yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen, EU:n maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa vai EU:n kalastus- ja vesiviljelyn ryhmäpoikkeusasetuksen vai jonkin minimis –asetuksen soveltamisalaa. Tukikohtaisessa asetuksessa on perusteltua antaa siihen sovellettavan ryhmäpoikkeusasetukseen tai de minimis –asetukseen sisältyvät keskeiset vaatimukset kuten rajoitukset ja tuen ehdot. Ehdotetun 6 g §:n valtuus tuen myöntämisen edellytyksistä ja tuen määrästä sekä tuen määräytymisen perusteista tarkoittaisi, että tukikohtainen asetus sisältäisi tukeen sovellettavat tarkemmat säännökset. Ehdotettuihin valtuussäännöksiin perustuva asetuksenantajan toimivalta ei ole täysin rajoittamatonta. Valtioneuvoston toimivaltaa rajoittaa lakiehdotuksen säännösten lisäksi tukeen sovellettavat EU:n valtiontukea koskevat säädökset. Perustuslakivaliokunta on arvioinut maataloustukien osalta asetuksenantovaltuuksien perustuslainmukaisuutta (PeVL 46/2001 vp, s. 2/I, PeVL 47/2001 vp, s. 2–3, PeVL 48/2001 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 46/2001 vp s. 2/1 on arvioitu maatalouselinkeinojen tukitehtävien hoitoon sovellettavan Euroopan unionin ja kansallisten säädösten muodostaman kokonaisuuden merkitystä suhteessa valtuussäännöksiin ja valtioneuvoston toimivaltaan perustuslain 80 §:n 1 momentin valossa. Valtioneuvoston toimivaltaa rajoittavat menettelytapalain säännösten lisäksi eri tukimuotoja koskevien Euroopan yhteisön säädösten ja kansallisten lakien säännökset samoin kuin esimerkiksi eduskunnan päätökset valtion talousarvioon eri tukimuotoja varten otettujen määrärahojen käyttötarkoituksista. Nämä säädökset ja päätökset muodostavat sen kokonaisuuden, jota "tarkempia" säännöksiä valtioneuvosto voi ehdotetun valtuuden nojalla antaa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 47/2001 vp s. 2–3 on myös arvioitu maa- ja puutarhatalouden kansallisiin tukiin liittyviä asetuksenantovaltuuksia sekä valtioneuvoston toimivaltaa alemmanasteisten säädösten antamisessa perustuslain 80 §:n 1 momentin näkökulmasta. Ehdotuksessa merkittävä osa tukijärjestelmän sääntelystä on ehdotettu toteutettavaksi lakia alemmanasteisilla säädöksillä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että valtuudet rajautuvat Euroopan yhteisön (nykyisin EU:n) lainsäädännön mukaisiin kansallisiin tukimuotoihin, minkä

lisäksi niitä rajaavat ehdotetun lain säännökset ja eduskunnan päätökset valtion talousarvioon otettavista määrärahoista, niiden käyttötarkoituksista ja muista talousarvion perusteluista. Perustuslakivaliokunta lausuu, että valtioneuvostolla on vanhastaan ollut talousarvion soveltamis- menettelyyn liittyvää norminantovaltaa samoin kuin toimivalta antaa budjetin määrärahanor- meja täydentäviä määräyksiä. Perustuslain säännöksillä lainsäädäntövallan siirtämisestä ja ase- tuksen antamisesta ei ole ollut tarkoitus vaikuttaa valtioneuvoston tällaiseen norminantovaltaan sitä rajoittavasti (ks. HE 1/1998 vp, s. 132/II). Valtioneuvoston toimivallasta on perustuslaki- uudistuksen jälkeen lisätty yleissäännös valtion talousarviosta annettuun lakiin. Sen 7 c §:n mu- kaan tarkempia säännöksiä määrärahan talousarvion mukaisesta käyttämisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Ehdotus tarkemman tukisääntelyn delegoimisesta valtioneuvoston asetuksella toteutettavaksi ei perustuslakivaliokunnan mukaan ollut edellä esitetyn perusteella ole perustuslain kannalta ongelmallinen. Perustuslakivaliokunta piti kuitenkin asianmukaisena, että valtuuksien nojalla annettavien asetusten muuta sääntelyä täsmentävä luonne ilmenee eh- dotettua selvemmin itse valtuussäännösten tekstistä (esim. "Valtioneuvoston asetuksella sääde- tään tarkemmin...; ks. PeVL 39/2001 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 48/2001 vp s. 3-4) arvioinut muun muassa maaseutuelinkeinon ja porotalouden alan säännösten ehdotettuja asetustenantovaltuuksia. Perustuslakivaliokunta lausuu muun muassa, että elinkeinon rahoittamista tarkoittavassa budjetti- ja osin EU-sidonnaisessa sääntely-yhtey- dessä valtuussäännökset ovat valiokunnan mielestä riittävän täsmällisiä. Perustuslakivaliokunta toteaa valtuutusten tulkintaa ja niiden nojalla annettavien säännösten sisältöä rajoittavan myös perustuslain 80 §:n 1 momentti.

Esitetyillä perusteilla valtuussäännösten täyttävät perustuslain täsmällisyyden ja tarkkarajaisuus- den vaatimukset ja niiden on siten katsottava olevan sopusoinnussa perustuslain 80 §:n vaati- musten kanssa.

12.3 Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät perusoikeudet

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti ihmisiä. Yhdenvertaisuus- periaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioin- nissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusase- maan. Ehdotetussa tukijärjestelmässä tukikelpoisia olisivat luonnolliset henkilöt, yritykset ja muut yhteisöt ja julkisyhteisöt. Sen sijaan suuryritykset jäisivät EU:n valtiontukea koskevien säännösten perusteella tukikelpoisuuden ulkopuolelle.

Ehdotetun tukijärjestelmän mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi asettaa tuen hakemiselle hakuajan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviin (6 f §) kuuluisi myös tuen hakumahdollisuudesta tiedottaminen, samoin kuin menettelystä ja tuen myöntämi- seen liittyvistä seikoista. Ehdotuksen mukaan tuen myöntämisen edellytyksistä (6 g §) sääde- täisiin riittäväällä tavalla laissa. Tätä harkinnanvaraista tukea voitaisiin myöntää määrärahojen puitteissa.

Sääntelyehdotus on sopusoinnussa yhdenvertaisuusvaatimuksen kanssa, kun tuen hakemista tai tuen saamista ei ole rajoitettu hakijan perusteella ja tuen myöntämisedellytyksistä säädetään riittäväällä tavalla laissa. Voimavarojen rajallisuuden vuoksi tukeminen olisi aina harkinnanva- raista. Näistä lähtökohdista arvioiden ehdotettu sääntely täyttää myös yhdenvertaisuuden vaati- mukset, kun tuen myöntäminen perustuu kulloinkin käytettävissä oleviin voimavaroihin ja prio- risointiin vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen näkökulmasta.

Ehdotetulla sääntelyllä pyritään osaltaan varmistamaan, että tuen hakijoita kohdellaan samantilaisissa tilanteissa samalla tavalla. Myös tieto mahdollisuudesta hakea tukea edistää osaltaan yhdenvertaisuuden toteutumista.

Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 § sisältää ympäristöä koskevan perusoikeussääntelyn. Siinä säädetään ympäristöön kohdistuvasta vastuusta (1 momentti) sekä asetetaan julkisen vallan oikeutta ympäristöön koskevat perustuslailliset velvollisuudet (2 momentti). Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (HE 309/1993 vp, s. 67/I, PeVL 38/1998 vp, s. 2/I).

Ympäristöperusoikeuden oikeudellinen merkitys on säätämisaikojen jälkeen vahvistunut. Oikeuskirjallisuudessa ja perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (mm. PeVL 21/1996 vp, PeVL 38/1998 vp, PeVL 10/2014 vp, PeVL 69/2018 vp ja PeVL 55/2018 vp) on omaksuttu tulkinta, jonka mukaan kyse on normatiivisesti velvoittavasta perusoikeussäännöksestä; ympäristöperusoikeussäännöksen ilmaisemat ympäristöarvot tulee ottaa huomioon kaikessa ympäristöllisesti merkityksellisessä lainsäädännössä ja lainkäytössä. Ratkaisussa (KHO 2002:86) myös korkein hallinto-oikeus on todennut, että ympäristöperusoikeussäännös ohjaa osaltaan lainsoveltamista ja –tulkintaa.

Ehdotetulla uudella vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukijärjestelmällä (luku 1 a) pyrittäisiin osaltaan vesiensuojelun korkeaan tasoon ja siten myös perustuslain 20 §:n toteuttamiseen. Tukijärjestelmän käyttöala riippuisi valtion talousarviossa osoitetuista määrärahoista. Tukijärjestelmässä tuki voisi olla tavaroita ja palveluita, joiden hankinnasta vastaisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkimalla tavaroita ja palveluja keskitetysti voidaan saavuttaa synergiaetua muun muassa käyttämällä ympäristöä vähemmän kuormittavia toimitusmuotoja tai yhteistoimituksia.

Ympäristöperusoikeuden lähtökohdista ehdotettu sääntely on perusteltu. Esitys toteuttaa osaltaan ympäristöperusoikeuden toteutumista.

Oikeusturva ja hyvän hallinnon vaatimukset

Perusoikeuden lähtökohtana on yksilön oikeus omasta aloitteestaan saada asiansa käsitellyksi lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa (perustuslain 21 §). Käsitteilyn on lisäksi aina tapahduttava asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Säännöksellä on suora yhteys lainalaisuusperiaatteeseen, joka edellyttää kaikessa julkisessa toiminnassa noudatettavan tarkoin lakia.

Jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu olennaisesti viranomaisen harkinnasta ja käytettävissä olevista määrärahoista, kysymyksessä ei yleensä voi olla kiinteydeltään tai oikeussuojan tarpeeltaankaan niin vahva oikeus, että se kuuluisi perustuslain 21 §:n 1 momentin alaan (PeVL 39/2013 vp, s. 3/II, PeVL 32/2012 vp, s. 4, PeVL 63/2010 vp, s. 2, PeVL 16/2000 vp, s. 4, PeVL 12/1997 vp, s. 1). Ehdotetussa järjestelmässä tukiviranomaisena toimiva elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättäisi myönnetäänkö tukea vai ei. Tuen hakijalla ei olisi oikeutta saada hakemaansa tukea. Tästä syystä lakiehdotusta ei ole arvioitu perustuslain 21 §:n 1 momentin valossa. Sen sijaan merkitystä on perustuslain 21 §:n 2 momentilla, jossa luetellaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon tärkeimmät osa-alueet, joita ovat muun muassa vaatimus päätöksen perustelemisesta (PeVL 27/2012 vp, s. 2, PeVL 10/2012 vp, s. 5—6, PeVL 10/2011 vp, s. 2, PeVL 48/2006 vp, s. 5, PeVL 10/2006 vp, s. 3, PeVL 4/2004 vp, s. 8—9, PeVL

HE 60/2020 vp

46/2002 vp, s. 8, PeVL 12/2002 vp, s. 6) sekä oikeus hakea muutosta (PeVL 27/2013 vp, s. 4/II).

Ehdotetun 6 i §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi tuesta päätöksen. Päätös tehtäisiin myös 6 h §:ssä tarkoitettuun tukihakemuksen peruuttamisilmoitukseen. Myönteisen tukipäätöksen sisällöstä säädettäisiin myös 6 i §:n 2 momentissa. Päätöksen perusteluvollisuus sisältyy hallintolain 45 §:ään. Päätökseen liitettäisiin oikaisuvaatimusohjeet hallintolain 46 §:n säännösten perusteella. Ehdotuksen 6 h §:n perusteella tuen hakijalla olisi oikeus peruuttaa hakemansa tuki osittain tai kokonaan tukipäätöksen tiedoksi saamiseen saakka. Ehdotus sisältää myös ylivoimaista estettä ja poikkeuksellista tukemisen estävää luonnonolosuhdetta koskevat perusteet, jolloin tuen hakija voisi peruuttaa hakemuksensa myöhemminkin.

Tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä säädettäisiin 6 j §:ssä. Pykälän 1 momentti sisältäisi tuen keskeyttämisen perusteet. Pykälän 1 momentissa kohdassa 1 olisi 3 vaihtoehtoisesti sovellettavaa perustetta alakohdissa (a-c) ja kohdassa 2 puolestaan EU:n valtiontukeen sovellettavista säännöksistä tulevat perusteet. Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin takaisiperintään.

Ehdotuksen mukaan (6 l §) oikeussuojakeinoina olisivat ensin oikaisuvaatimus (1 mom.), josta säädetään hallintolaissa. Oikaisuvaatimukseen tehdystä päätöksestä voisi valittaa hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain perusteella. Pykälä sisältäisi informatiiviset viittaukset sekä hallintolakiin että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

Esitetyillä perusteilla esityksen on katsottava olevan sopusoinnussa myös perustuslain oikeusturvanäkökohtien sekä hyvän hallinnon vaatimusten kanssa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotus laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1593/2009 ja 272/2011, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 1 a luku seuraavasti:

5 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii 1 a luvun mukaisena tukiviranomaisena.
1 a luku

Vesienhoitoa ja merenhoitoa koskeva tuki

6 a §

Tuki

Vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden edistämiseen voidaan myöntää valtion talousarviossa vahvistetun enimmäismäärän rajoissa harkinnanvaraista tukea, joka koostuu tuen saajalle luovutettavista tavaroista ja palveluista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen sisällöstä.

6 b §

Tuen järjestäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus järjestää tuen hankinnan ja luovuttamisen tuen saajalle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluu tukemisen suunnittelu, tuen hankinnan valmistelu, hankintapäätöksen ja -sopimuksen tekeminen sekä hankinnan ja tuen luovuttamisen järjestäminen tukipäätökseen perustuen sekä muut tukemisen edellyttämät järjestämistehtävät.

Tavaroiden ja palvelujen hankinnasta säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016).

6 c §

Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen

Taloudellista toimintaa harjoittavalle yritykselle tai muulle yhteisölle myönnettävästä tuesta säädetään lisäksi Euroopan unionin valtiontukea koskevissa säädöksissä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin valtiontukea koskevien säädösten mukaisen tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, rajoituksista, maksamisesta, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista.

6 d §

HE 60/2020 vp

Tuen hakija

Tukea voivat hakea luonnolliset henkilöt, yritykset ja muut yhteisöt sekä julkisyhteisöt.
6 e §

Tuen hakeminen

Tukea on haettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta ennen tuettavan toimen aloittamista. Tukea ei voi hakea ennen kuin samaan toimeen myönnetyn tuen vaikutusaika on päätynyt.

Tukihakemuksen on sisällettävä tiedot:

- 1) hakijasta;
- 2) hankkeesta tai toiminnasta, johon tukea haetaan;
- 3) tukikelpoisista kustannuksista tai niiden laskentaperusteista;
- 4) hankkeeseen tai toimintaan saadusta muusta julkisesta rahoituksesta.

Tukihakemuksen on tarvittaessa sisällettävä tiedot muista hankkeeseen tai toimintaan liittyvistä keskeisistä seikoista, joilla on vaikutusta tuen tavoitteiden saavuttamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen hakemisesta ja tukihakemuksen sisällöstä.

6 f §

Hakuaika ja tiedottaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa tuen hakemiselle hakuajan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tiedotettava tuen hakumahdollisuudesta, hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä tuen myöntämisen edellytyksistä ja ehdoista.

6 g §

Tuen myöntämisen edellytykset

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuki kokonaisuutena arvioiden edistää vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamista sekä vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteitä eikä tuen saaja ole saanut muuta julkista rahoitusta samaan hankkeeseen tai toimintaan.

Tuki voi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan. Myönnettävän tuen laskentaperusteena on tavaran ja palvelun arvonlisäverollinen myyntihinta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen myöntämisen edellytyksistä ja tuen määrästä sekä tuen määräytymisen perusteista.

6 h §

Tukihakemuksen peruuttaminen

Tuen hakija voi peruuttaa hakemuksen kokonaan tai osittain tukipäätöksen tiedoksi saamiseen saakka. Hakijan on viivytyksettä ilmoitettava peruuttamisesta kirjallisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, hakija voi kuitenkin peruuttaa tukihakemuksen tukipäätöksen tiedoksi saamisen jälkeen, jos kyse on ylivoimaisesta esteestä tai muusta poikkeuksellisesta tukemisen estävästä luonnonolosuhteesta. Peruuttaminen on tehtävä välittömästi, kun ylivoimainen este tai poikkeuksellinen luonnonolosuhde on tullut tuen saajan tietoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä poikkeuksellisesta luonnonolosuhteesta.

6 i §

Päätös ja sopimus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee kirjallisen päätöksen tuesta. Päätös on tehtävä myös 6 h §:ssä tarkoitetussa asiassa.

Myönteisen tukipäätöksen on sisällettävä tuen enimmäismäärä, tuen rahallinen arvo, tuen ehdot sekä tuen myöntämisen perusteet, tuen keskeyttämisen ja takaisinperinnän sekä tuen käytön valvonnan perusteet.

Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tehdä tuensaajan kanssa sopimuksen toimen toteuttamisen ja tuen luovuttamisen yksityiskohdista. Sopimuksen on tarvittaessa sisällettävä sopijapuolten tehtävät ja vastuut tukemisessa sekä noudatettava menettely ja muut tukemisen käytännön toteuttamisen yksityiskohdat.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tukipäätöksen ja sopimuksen sisällöstä.

6 j §

Tuen keskeyttäminen ja takaisinperintä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on päätöksellään keskeytettävä tukeminen, jos:

- 1) on ilmeistä, että:
 - a) tuen saaja on jättänyt ilmoittamatta tai antanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan tuen saantiin, määrään tai ehtoihin;
 - b) tuen saaja käyttää tukea olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin tukipäätöksessä on myönnetty; tai
 - c) tuen saaja muutoin olennaisesti rikkoo tuen ehtoja; taikka
- 2) asianomaiseen tukeen sovellettava Euroopan unionin valtiontukea koskevan säädöksen noudattaminen tätä edellyttää.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on päätöksellään määrättävä jo luovutettu tuki tai sen arvo tai sen osa perittäväksi takaisin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi olla perimättä tukea tai sen osaa takaisin, jos tuen saaja on oikaissut edellä 1 momentin 1 kohdan alakohdissa tarkoitetun menettelynsä ja tuen tavoitteiden saavuttaminen ei ole vaarantunut.

6 k §

Korko ja viivästyskorko

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sisällytettävä takaisin perittävälle määrälle tuen myöntämispäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista vuotuista korkoa liisätyinä kolmella prosenttiyksiköllä. Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

6 l §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku tukea koskevista päätöksistä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tämän luvun mukaiseen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 60/2020 vp

Helsingissä 23.4.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen